

JUHLIVA ÅBO AKADEMI

Åbo Akademin perustamisesta tulee tänä vuonna kuluneeksi 90 vuotta. Yhdeksänkymmentävuotista yliopistoa juhlietaan koko vuoden eri tapahtumissa. Vuospäivänä 10. syyskuuta ohjelmassa oli mm. juhlaseminaari "Utmaningar och framgångar i en ständigt föränderlig universitetsvärld", konsertti Turun Tuomiokirkossa ja näyttävä juhla Arken-rakennuksessa. (IH)

TURUN KIRJAMESSET

Turun kirja- ja tiedemessuilla julkistettiin loka-kuun alussa Tieteen päivien 2009 -juliste, jonka on suunnitellut graafikko **Martti Ruokonen**. Messujen Tiedelavalla oli samalla Tieteen päivien avajaiskeskustelu "Miten evoluutioteoria vaikutti ja vaikuttaa eri tieteissä", jonka puheenjohtajana toimi professori **Hanna Kokko**. Muita osallistujia olivat professori **Petri Ylikoski**, professori **Pekka Hakamies** ja dosentti **Timo Honkela**.

Lyhyessäkin keskustelussa näkyi, kuinka evoluutiota käsitteenä käytetään hyvin eri tavoin, kun sitä sovelletaan eri tieteisiin. Keskustelijat edustivat eri lähtökohtia: geeneistä, populaatioista ja luonnonvalinnasta siirryttiin kulttuurin kehitykseen ja tiedon mallinnukseen. Selvästi tuli esiin, miten ihminen muokkaa omaa yksilönkehitystään ja ympäristöään. Valinnan käsitteestä ja luovuudesta käytiin paneelin lopuksi hauska sananvaihto – kuinka ihmisen luovassa toiminnassa sattuma yhdistyy valintaprosessiin.

Messuilla esiteltiin myös ensimmäistä satoa loppuvuoden lukuisista evoluutio-kirjoista. Näitä ovat mm. **Timo Vuorisalon** ja **Petter Portinin** toimittama *Evoluutio NYT! Charles Darwinin juhlaa* (Kirja-Aurora) ja **Hanna Kokon** ja **Katja Bargumin** *Kutistuva turska ja muita evoluution ihmeitä* (WSOY). Molemmat kirjat on suunnattu suurelle yleisölle.

Messujen aikana julkaistiin myös opas turkulaisuuteen *Turku tunnissa* (Lingsoft). Sillä halutaan vaalia turkulaisuutta ja tulevaa kult-

tuuripääkaupunkitapahtumaa vuonna 2011. Hakusana *kukkulat*: "Turku on Suomen Rooma, seitsemän kukkulan kaupunki. Jokainen kukkuloista on kaunis ja tutustumisen arvoinen: Yliopistonmäki, Kerttulinmäki, Samppalinnanmäki, Vartiovuori, Puolalanmäki, Korppolaismäki ja Kakolanmäki." (IH)

LAPSUUS KESKIAJALLA

Aboa Vetus -museossa avattiin kirjamesujen aikaan näyttely "Kaupungin lapset". Näyttely valottaa lasten elämää keskiajalla arkeologisten esinelöytöjen kautta. Se käsittelee lasten arkipäiväiseen elämään kuuluneita asioita ravinnosta ja pukeutumisesta leikkeihin, mutta myös lapsuuden käsitettä satoja vuosia sitten. Esineiden kautta voi päätellä jotakin myös siitä, kuinka lapsiin suhtauduttiin ja miten he pikkuhiljaa kasvoivat yhteisön jäseniksi. Lapsuus käsitettiin keskiajalakin omaksi ajanjaksokseen, joka erottui selvästi muista ikäkausista. Näyttelyn on tuottanut norjalainen Bryggenin museo Bergenissä, ja norjalaista aineistoa on täydennetty suomalaisella löytö- ja tutkimusaineistolla. (IH)

MISTÄ NÄITÄ SAA?

Tartolainen tiedebussi Big Dipper vieraili tämänäisyksisillä Turun kirja- ja tiedemessuilla. Lastina oli fysiikan ja kemian tiedetempuja ja innostuneita opiskelijoita. Näyttävien kokeiden ja jännittävien laitteiden lisäksi kerrottiin tieteestä tempujen takana. Big Dipperin osasto kuhisi kiinnostunutta yleisöä, joka oppi, että tiede ei väistämättä ole paperinmakuista puurtamista vaan myös kokeilemisen iloa ja riemua – ruokaa uteliaisuudelle.

Big Dipper on tartolaisten fysiikan ja kemian opiskelijoiden toteuttama, tiedettä popularisoiva hanke. Tiedebussin Turun-vierailu toteutui virolaisten ja suomalaisten opiskelijoiden yhteistyön voimin. Hanke alkoi turkulaisopiskelijoiden vierailulla Tartossa. Yhdessä virolaisten

opiskelijakollegoidensa kanssa he tutustuivat Big Dipperiin ja sen esityksiin. Vierailu jatkui Turun tiedemessuilla, missä suomalaiset ja virolaiset opiskelijat yhdessä esittelivät tiedebussin tempuja suomalaisille messuvieraille.

Tiedetempujen ja kokeilemisen ilo ei ilahduttanut vain nuorempia messuvieraita, vaan myös messuilla koululuokkien kanssa vierailleet opettajat innostuivat aiheesta. – ”Mistä näitä [tiedebusseja] saa tilata?” oli kysymys, johon osaston vetäjät saivat usein vastata.

Kokemuspohjaiselle tiedeopetukselle on selkeä tarve. Toivottavasti tiedebusseja voi tulevaisuudessa tilata kouluihin opetuksen tueksi ja koululaisten innoittamiseksi. Suomessa välimatkat ovat pitkiä, ja pyörillä liikkuva tiedekeskus tuo tieteen myös maantieteellisesti lähemmäksi.

Vierailu toteutui tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan, Tieteellisten seurain valtuuskunnan, Suomen Fysikkoseura – Finlands Fysikerförening ry:n, Tarton yliopiston ja Turun messukeskuksen yhteistyönä. Tieteen tiedotus ry rahoitti hankkeen. Suurin kiitos kuuluu kuitenkin opiskelijoille: kiitos **Rosita Räivärinne, Minnamari Metsänoja, Martti Kaasalainen, Pekka Jukantupa, Aaro Mustonen, Taavi Adamberg, Varmo Ernits, Asko Laaniste, Vahur Toss ja Alo Peets!** (RK)

RAPORTTI SEKTORITUTKIMUKSESTA

Sektoritutkimuksen neuvottelukunta käynnisti viime maaliskuussa sektoritutkimuslaitoskentän rakenneuudistuksia koskevan selvitystyön. Sen tarkoituksena oli arvioida sektoritutkimuksen tuottajakentän tarkoituksenmukaisuutta yhteiskunnan tutkimustarpeen kannalta. Selvitysmies professori, emerituspääjohtaja **Jorma Rantanen** julkisti raporttinsa 15. elokuuta. Valtioneuvosto tekee päätöksensä sektoritutkimuskentän tarvitsemista rakenneuudistuksista tämän vuoden loppuun mennessä.

Kaikki valtion sektoritutkimuslaitokset pitäisi muuttaa Rantasen esityksen mukaan julkisoikeudelliseksi laitoksiksi. Hän ehdottaa, että Suomessa laaditaan selkeä sektoritutkimuspolitiikka (*policy*). Sektoritutkimusjärjestelmän käyttöön

olisi myös luotava kattava tietojärjestelmä. Selvitysmies suosittaa, että tutkimuslaitokset muodostaisivat alakohtaisia tai alueellisia yhteistyökonsortioita, joiden tehtävänä olisi organisoida sektoreidenvälistä tutkimuksen tuottajayhteistyötä. Hän epäilee raportissaan valtionhallinnon tuottavuusohjelman henkilöstöleikkauksia. Niitä ei saisi ainakaan kohdistaa ulkopuolisella rahoituksella toimivaan henkilöstöön.

Sektoritutkimuslaitosten tehtävien siirtoa yliopistoille Rantanen ei esitä. Yhteistyö yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa järjestyy parhaiten toiminnallisesti. Se voisi koskea mm. tutkimusta, koulutusta, infrastruktuuria ja toimitiloja.

Suomen ympäristökeskuksen pääjohtaja **Lea Kauppi** kertoi raportin julkistamistilaisuudessa, että tutkimuslaitosten johtajat olivat päättäneet perustaa Tutkimuslaitosjohtajien neuvoston. Kauppi valittiin sen ensimmäiseksi puheenjohtajaksi. (IH)

APUA UNETTOMUUTEEN

Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Unitutkimusseura ry:n asettama työryhmä on laatinut Käypä hoito -suosituksen (www.kaypahoito.fi) unettomuuden hoidosta. Suositus on julkaistu Aikakauskirja Duodecimin numerossa 15/2008.

Unettomuus on yleisin unihäiriö ja kansanterveydellisesti merkittävä ongelma, joka tulisi osata tunnistaa ja hoitaa kaikkialla terveydenhuollossa. Lähes jokainen ihminen kärsii joskus unettomuudesta ja 5–12 prosenttia aikuisista on kroonisesti unettomia. Unettomuus yleistyy ikääntymisen myötä. Kognitiivisilla menetelmillä, kuten unihuollolla eli unirytmistä ja suotuisista nukkumisolosuhteista huolehtimisella, äräsykehallinnalla, unen rajoittamisella ja rentoutusmenetelmillä ja unta estävien ajattelumallien ja mielikuvien tutkimisella, on saavutettu hyviä tuloksia pitkittyneen unettomuuden hoidossa. Niitä tulisi hyödyntää nykyistä enemmän läikehoidon sijasta. (IH)

Ilari Hetemäki ja Reetta Kettunen